

Vogelwaarnemingen aan boord van de "Oranje Nassau"

tussen Amsterdam en Paramaribo

Een van de vele voordelen, die het vervullen van de dienstplicht in Suriname voor een vogelaar heeft, is de plezierige verplichting de overtocht per schip te maken. Het zou een bijna recht-toe-rechtaan reis worden met een korte onderbreking in Southampton en verder ging de reis langs de Azoren.

De gevolgde route is relatief arm aan vogels. In de winter zijn de broedvogels uit dit gebied naar zuidelijker streken vertrokken en veel palearctische soorten trekken zelfs tot Antarctica. De tropische zeeën tussen ruwweg de Azoren en Suriname zijn bovendien erg schraal. Een rijke zeefauna kan pas ontstaan in koele zeestromen met opwellend water, dat een hoog gehalte aan fosfaten en nitraten heeft. Plankton, en dus ook vissen en vogels, profiteren ervan.

Het merendeel van de waargenomen vogels bestond uit palearctische en nearctische soorten, die hier overwinteren bezuiden de Kreeftseerkring, aangevuld met soorten uit het neo-tropische fauna-element.

Op 26 januari 1972, laat in de middag, werden de sluizen van IJmuiden geopend en daarna ging het tussen de pieren door de volle zee op. De hoog gespannen verwachtingen - het is een groots moment als je nooit verder dan dat uiterste puntje van de pieren bent geweest - werden radikaal de kop in gedrukt. De zee was ruw en ik bleek niet bestand te zijn tegen zelfs maar een kleine schommeling van het schip. Een zware storm in de Golf van Biskaje, die aan de Franse kust orkanische kracht bereikte en daar enorme schade veroorzaakte, werd me fataal. Er volgden twee "horizontale" dagen. (Om die storm zoveel mogelijk te ontwijken werd de route gewijzigd en voeren we niet, zoals oorspronkelijk in de bedoeling lag, langs de Canarische Eilanden).

Maar ook hier braken betere tijden aan.

Op 30 januari toonde een troebele blik door een patrijspoort vissende Jan van Genten, een reden om weer moed te verzamelen. Toen ik het open dek eenmaal bereikt had, gaf dat een fraai beeld van, zoals te verwachten was, Jan van Genten, vissend in een kolkende zee, soms tientallen exemplaren tegelijk, terwijl in het kielzog van het schip groepjes drieteenmeeuwen vlogen, azend op afval. Grote Jagers volgden het schip ook gestaag, maar bleven meer op afstand. Had een Drieteenmeeuw wat eetbaars te pakken, dan maakten de jagers even snelheid om het slachtoffer in een woeste achtervolging te dwingen het voedsel uit te braken. De vraatzucht van de Grote Jagers ging soms zó ver, dat zelfs Jan van Genten het moesten ontgelden, en die werden maar al te vaak genoopt onder water te vluchten. Daar een Grote Jager maar half zo groot is als een Jan van Gent, toont dit wel de reputatie van deze jagers.

Een andere regelmatige verschijning achter het schip was de Noordse Stormvogel, een meesterlijke zeiler, die met grote zwaaien heen en weer over de golven het schip bleef volgen. Samen met drie langsvliegende Kleine Alken vormde dit het beeld van deze dag.

31 januari was misschien wel de stormachtigste dag (windkracht 9-10), maar alles went. Die dag passeerden we de Azoren.

De Noordwester storm had ook de vogels parten gespeeld. Er waren nog Jan van Genten en Drieteenmeeuwen in flinke aantallen, een ongewoon verschijnsel voor de Azoren. Grote Jagers, nog steeds aanwezig, hebben volgens Bannerman (1966) deze breedtegraad zelfs nog nooit bereikt, hoewel hij ze daar in de wintermaanden wel verwachtte.

In de aantekeningen van deze dag vond ik ook een waarneming van een Kleine Mantelmeeuw, met als subspecies (gegot) "graellsii", de lichte vorm. Achteraf is gebleken, dat het hier ging om een donkere vorm van de Geelpootzilvermeeuw, *Larus argentatus atlantis* (Dwight, 1922), een broedvogel van de Azoren, Madeira en de Canarische Eilanden. Op de Azoren is de Kleine Mantelmeeuw sowieso nooit waargenomen.

De volgende vijf dagen gingen zonder veel bijzonderheden voorbij. Er was plotseling een gladde, diep-blauwe zee, een zwoel windje, en met de dag zagen we meer vliegende vissen. We gingen duidelijk de goede richting op, maar overigens lijkt het daar midden op de Oceaan voor vogels wel een woestijn.

Eerst waren er nog een paar Drieteenmeeuwen en op 2 februari een paar groepjes Grauwe Franjepoten, fouragerend op geelgekleurde velden wier. Op 3 februari viel er bijna niets te beleven. 's Ochtends zwom er een reusachtige haai (minstens 2½ m lang) langs het schip, en verder waren er af en toe bruinvissen. Aan vogels niet meer dan twee Vale Stormvogeltjes, die als vlinders voorbij dwarrelden.

4 februari was de dag van de keerringvogel (*Phaëton lepturus*), die een groot deel van de dag in zijn eentje boven en rond het schip aanwezig was. De keerringvogel heeft veel kenmerken van een stern, maar is er helemaal niet aan verwant; hij behoort tot de Pelikaanachtigen. Ze onderscheiden zich voornamelijk van sterns door de sterk verlengde twee middelste staartpennen, die de helft van de lichaamslengte uitmaken. Rustend op het water steken die veren wapperend in de lucht. Ze komen voor in alle open, warme en voedselrijke oceanen.

Haast ongemerkt passeerden wij die dag de Kreeftskeerring. - Net als op 3 en 5 februari, zag ik ook nu weer Vale Stormvogeltjes, maar erg weinig, gemiddeld één per drie uur.

6 februari werd een onverwacht goede dag. Vale Stormvogeltjes werden met het uur talrijker en in de namiddag waren er constant vogels te zien. Eerst vlogen er vier Westindische Pijlstormvogels (*Puffinus lherminieri*) langszij, een kleine uitvoering van de Noordse Pijlstormvogel, en kort daarop verscheen een kolossale groep Bonte Sterns (*Sterna fuscata*), een soort die in de meeste Europese veldgidsen is afgebeeld.

Enkele groepen van deze soort, die ik even later zag, bleken scholen vis, tonijnen of zoiets, te volgen, die op hun beurt kleine vissen vingden, welke, als ze vluchtten tot boven de oppervlakte, door de Bonte Sterns werden geconsumeerd.

Middelste Jagers profiteerden van deze situatie door de sterns aan alle kanten in te sluiten en ze dan te attaqueren.

Voor de Sterns bleef weinig over. Alles bij elkaar een prachtige levensgemeenschap. Het ging hierbij om honderden Bonte Sterns en tientallen Middelste Jagers. Die jagers waren de rest van de dag steeds te zien.

Laat in de middag kwam er nog een Kleinste Jager langsvliegen, erg sierlijk met gave verlengde staartpennen; de vogel liet zich prachtig bekijken.

Op 7 februari, de dag van de aankomst in Paramaribo, werd het zee-water eerst groen en later op de ochtend grijsbruin door de slibdeeltjes, afkomstig van de Surinaamse modderkust. Dit is erg ongunstig voor visetende vogels. Veel later zou ik langs de kust Visarenden de zee op zien vliegen tot buiten gezichtsbereik, die dan even later terugkwamen met een vis, gevangen in het heldere water.

Met de kust in zicht waren er dus maar weinig vogels: er passeerden wat Visdiefjes, en tot vlak voorbij het Lichtschip, dat voor de monding van de Surinamerivier ligt, waren er Vale Stormvogeltjes.

Tenslotte vloog er in de monding van de Surinamerivier een Grootbekstern (*Phaetusa simplex*), een soort uit tropisch Zuid-Amerika.

Na een verblijf van een jaar in een uitzonderlijk fraai land, dat nog goeddeels ongerept is, moest de terugreis worden gemaakt met een straalvliegtuig. Na de ervaringen tijdens de bootreis, is er geen grotere anti-climax denkbaar. Ik zou graag nog eens naar Suriname teruggaan, maar dan bij voorkeur heen en terug met de boot.

Literatuur:

Bannerman, D.A., Birds of the Atlantic Isles,
Vol. 3, Birds of the Azores,
Oliver & Boyd, Edinburgh, 1966.

Vaurie, Ch., The Birds of the Palearctic Fauna,
Non-Passeriformes,
Witherby, London, 1965.

Watson, George E., Seabirds of the Tropical Atlantic Ocean.
Smithsonian Institution Press, Washington D.C. 1966.

W.E.M. van der Schot
Jacob Obrechtstraat 14^{hs}
Amsterdam - 1007.
Tf. 020 - 725080

juni 1973
vdS/vDr